

Forfatter: Andersen, H. C.

Titel: H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Citation: Andersen, H. C.: "H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal", i Andersen, H. C.: *H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal*, C. A. Reitzel, 1990, s. 181. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-hcaeeventyr06val-shoot-idm139779799930464/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Barn aldrig tænke mig Saligheden uden som det mest Pinende, der var til – næst Helvede; – jeg havde her en Følelse af den saa stor i det Uendelige, at alt det Oplevede og Ønskede ikke engang blev af Straaets Vægt i dens Herligheder, og netop derved kom dette korte Øjeblik paa Verandaen i Rang med mit skjønneste Livsmoment. Man kan aldrig komme længer i Glæde end til et Minuts Anelse af, hvad den evige Salighed er.

Var jeg hos Dem, da dette Eventyr blev skrevet, saa blev jeg bange, idet jeg vilde tro, at De aldrig skrev mere. Jeg begriber heller ikke hvad Indtryk der kan have skabt det. Den Evne De har til at finde de bedste Mennesker og i disse Mennesker det Bedste og at undgaa alt Andet, maa jo tilsidst føre op til det højeste, saavist som det Gode har Slægtskab med Gud. Og De maa netop derved komme højere, nærmere ham i Forstaaelse til Gjengivelse end vi Andre, som ifærd med Forstaaelsen, bortblander den i urenere Omgang, – i hin prosaisk tunge, lidt onde, lidt afsides førende, lidt fristende til Irlysens, som hopper om og vinker [...]

Da jeg er mig bevidst, at jeg mangen Gang har været vildfarende i Forstaaelsen af Dem, naar jeg nemlig har læst et Eventyr, som pinte mig, saa er det mig ofte nu en saa stærk Trang at faa raabe ud hvordan jeg er kommen til Forstaaelsen i Kjerlighed. Og da jeg paa den anden Side er mig bevidst, at jeg har talt med Dem om andre Ting end Deres Dyder og Fortjenester, er jeg vis paa ikke at blive opfattet som Smigrer. Ja, Bud og Hilsen, kjære store Digter og Ven; Gud velsigne Dem!» (Bjørnsen I 178-80).

NEH I:3 1859

Flyveposten meddeleer 26.3.1859 meget summarisk, at alle seks historier »er fortalte med den naive Humor og gennemstrømmende af den dybe Følelse og rige Phantasi, der blandt Store og Smaa har erhvervet Digteren en saa talrig og taknemlig Læsekreds.«

Allerede 15.3. havde Berlingske Tidende bragt en forhåndsnotits, som gør et nummer ud af, at det nu er 25 år siden[!] A skrev sit første eventyr, *Fyrteiet*, »som strax gjorde Opsigt i Børneverdenen«[!]. Men bladets egentlige anmeldelse kom på A's fødselsdag, 24., og konstaterer indledningsvis, at hæftet er blevet en succes: »Medens Phantasien dominerer i hans første Eventyr, er det Tanken, der spiller Hovedrollen i de efterfølgende [...] ved »Vinden, der fortæller om Valdemar Daas og hans Døttre« [ville vi] navnlig fremhæve det Musikalske i den sproglige Fremstilling, thi man hører gennem denne Fortælling alle de forunderlige Modulationer, som Vinden er saa rig paa, og naar man er

tilende med Fortællingen, behøver man ordentlig at samle sig, for at komme paa det Rene med, at det ikke er Vinden, men Andersen, der har fortalt os den.« Om *Pigen, som traadte paa Brødet, Taarnvægteren Ole* og *Anna Lisbeth* fremhæves det, at de har det »dybere Indhold«, mens *Bømsnak* har humor og ironi og *Et Stykke Perlesnor* inderlighed og gemytlighed.

Tredje og sidste avis anmeldelse kom 7.6.1859 i Dagbladet, som taler om »uformindsket Digterkraft og en frodig Produktionsevne«. Valdemar Daae »er ikke af den almindelige Art; den har foruden sit eget reelle Indhold ogsaa en anden Interesse, en sproglig eller fonetisk, idet det nemlig er Vinden, som fortæller, og Sûlen har det sødviis Suscende, det rastløst Herfarende, som er eiendommeligt for Vinden; man maa være opmærksom herpaa, naar man læser Historien, for ret at forstaae den, men hører man den blive oplæst, paatrænger det sig af sig selv«. Men samtidig ankes der over, at A, som i sine senere eventyr har taget »Livets vanskeligste Gaader« op til behandling, forsømmer en digtning »af en anden og mere jordisk Art, saadanne Eventyr som »Kjærestefolkene«, »den standhaftige Tinsoldat«, »Stoppenaalen« og saa mange andre, der ere heelt gjennemtrængte af gnistrende Humor [...] Denne Humor [...] er sparsommere repræsenteret i det sidste Hefte end i noget af de foregaaende.«

Endelig placerer C. Rosenberg – Dansk Maanedsskrift bd. 2, 1859, 479-80 – A i et bestemt kulturperspektiv: *Vinden fortæller* »staaer [...] og vil maaskee bestandig staae uovertruffet i Originalitet og Friskhed [...] den ubundne Stîl gjør her et fulkommen saa lyrisk Indtryk, som den bedst til Æmnet svarende Versification og Musik kunde gjøre [...] Ved denne Fortælling, saavelsom ved de to betydeligste af de følgende: »Pigen, som traadte paa Brødet« og »Anna Lisbeth«, mindes man lævrigt atter levende om den Sammenhæng, der finder Sted mellem Middelalderens Legendedigtning og Andersens Eventyrdigtning. Der er begge Steder den samme religiøse Grundvold, ofte kommende tilsyne gennem ganske beslægtede Phantasibilleder – hvor nær ligger f.Ex. ikke Indholdet af de bekjendte svenske Viser »Dufvan på liljekvist« eller »Liten Karin« ved Indholdet af mangt Andersensk Eventyr! og der findes hos ham dog intet Spor af bevidst Efterligning. Det er åbenbart en oprindelig Aare i det danske eller de nordiske Folks Dyb, der atter her er vældet frem, efter i lange Tider at have rundet i det Skjulte. Heri ligger vel egentlig Hr. Andersens nationalhistoriske Betydning.«

Sin vane tro er Signe Læssøe begejstret: »Min hele Sjæl er blevet oplivet [...] Alt er herligt, Hjertet faaer Alt, hvad det trænger til, og Aandens Gnister blusse saa livsaligt op ved [...] alt det Tænkte, der

lyser frem af hvert Blad.« Men hun har dog også nogle indvendinger: »At De har personificeret Adelen, Rigdommen og Aanden i de tre Smaapiger i »Børnesnak«, er ypperligt. At De tilsidst lader dem blive som de Bedre de ere, det er lidt melankolsk at tænke sig; thi ere de voxne, skikkelige Mennesker saaledes og blot skjule det med den Kaabe, vi Alle have ved Haanden, saa er det sørgeligt. Ved Deres »Ane Lisbeth« saa jeg for mig to Lande, skilte ved en Flod, hvorover De som Bro havde lagt Overtroen som en Overgang fra Eventyr til Historie. Da Lise [hendes hushjælp], som læste den for mig kom til det Sted: »Hold Dig fast ved mig, Du er dog min Moder« [...] da brast hun i Graad og kunde ikke strax læse mere. Jeg troede, den endte dér og sagde: »Ja Gud er naadig og barmhjertig!« Da hun saa begyndte igjen, blev jeg lidt utaalmodig, jeg vilde ikke have den længere; men altsom hun blev ved at læse, blev jeg god igjen, og nu takker jeg Dem inderligt for den hele [...] Vægteren er jeg ikke rigtig bekendt med endnu; maaskee sidder han mig for høit paa sit Taarn. Jeg har kun een Gang prøvet at stige op til ham, og da hilsende han mig ikke saa lokkende som de Andre; maaskee gjør han det næste Gang, naar jeg atter huser paa ham. Man kjender jo Folk paa det Selskab, de omgaaes; da han nu er i det meest udvalgte Selskab, tvivler jeg ikke paa, at jeg har miskjendt ham« (Nicolaj Bøgh: Signe Læssøe, 1877, 149 ff).

Bøgh daterer blot brevet til året 1859, men det må være fra før 9.4., for den dag sender hun A et nyt brev, hvor hun har forsonet sig med slutningen på *Børnesnak*: »Den Slutning, min lille Yndling faaer, at de skaanselsløse tre Smaapiger dog blive gode og elskværdige, tyder paa det rene, skyldfrie Hjerte, hvormed De har tilgivet og derfor nu ogsaa høster den reneste Himmelsød. Den anden Aften paa Taarnet [*Taarnvægteren Ole*] er saa ypperlig, saa skarpsindig, at jeg, hver Gang jeg hører den, har min inderlige Glæde af den. Saadan Skarpsindighed, som *der* er udviklet, forynger mig hver Gang det læses for mig, hver Gang jeg tænker paa det [...] Viggo [hendes søn, præsten] beundrer den Klarhed, hvormed De har fremsat hendes [: Anne Lisbeths] Samvittighedsnag; han sætter »Ane Lisbeth« og »Valdemar Daas« øverst, den Sidste for den locale Duft og Tone, der er over den; han siger, den er classisk, den er dansk og kan ikke være uden dansk.« (BtA 507 ff).

Endnu en brevkritik fik A. Kort tid i forvejen havde han gjort bekendtskab med den plattyske digter Klaus Groth, som han havde sendt sine eventyr, og som nu svarede fra Kiel 5.12.1860: »Ueber Ihre Eventyr hätte ich gern etwas Ausführliches mit Ihnen gesprochen. Dynd-Kongens Datter und Vinden fortæller om Valdemar Daas og hans Døtre haben mir besonders zugesagt. Das letztere hat ganz

besonders einen Schönnitt oder vielmehr einen Ton wie ein Naturlaut, der durchklingt. Mehr davon, lieber Andersen! Dyndkongens Datter ist ja ein Stück, das kommt und nicht gemacht werden kann; eben zu dem letzteren hätte der »Vind« wohl noch Geschwister im Sack. Anna Lisbeth ist mir etwas zu traurig, herzbrechend.« (BtA 140 f).

Da Brandes i 1869 offentliggjorde sit berømte A-essay (i Illustreret Tidende 11., 18. og 25.7.), var der næsten ingen grænse for digterens jubel. Næsten – for han savnede omtale af et par eventyr, »som jeg giver særlig Betydning«. Det er nu ikke færre end 6 eventyr han savner, heraf 3 fra dette hæfte, nemlig »to af de, antager jeg, dybeste af alle mine Eventyr: »Anna Lisbeth« og »Tigen, som traadte paa Brødet« [...] Et for sin Danskhed og fra Sprogets Side betydende Stykke er vistnok »Valdemar Daaes« (BtA II 602 f).

NEH I:4 1860

Berlingske Tidende spår 13.12.1859, at samlingen vil »faae en overordentlig talrig Læsekreds baade mellem Smaa og Store, skjøndt den væsentlig synes skrevet for de Sidste«. Af bemærkningerne til hvert enkelt stykke kan nævnes, at *Gaardhanen* og *Veirhanen* »rivaliserer med *Toppen* og *Bolden* (som *Kjærestefolkene* altså fra første færd er blevet kaldt). *Barnet i Graven* kaldes »et lille Digt i Prosa [...] et sandt Mesterstykke, hvori et fortvivlet Moderhertes Forstemning og Gjenopvækkelse er skildret med en mageløs Kraft og Simpeltid.« »*Deilig*« har »en Blanding af skalkagtigt Lune og Gemyt, der gjør en forfriskende Virkning; Figurerne, der optræde, er let skizzerede, men forme sig i saa bestemte Omrids og staae saa lyslevende og talende for Læseren, at det er umuligt at glemme dem.« I *En Historie fra Klitterne*, »der slutter denne kostelige lille Samling, smelte Forfatterens livlige Beskrivelser af en Natur, der nylig har grebet ham stærkt, ypperlig sammen med et smukt, digterisk Stof til et Hele, der vidner om, at hvormeget Fortræffeligt St. Blicher end har skjænket os fra den jydsk Vestkyst, er der dog endnu en rig Høst tilbage for Dem, der har et aabent Øie for denne vilde, forunderlige Scene og for de Figurer, der bevæge sig paa den.«

Også Dagbladet 24.12.1859 er positivt stemt og glæder sig over, at Andersen »vedbliver at producere med en Friskhed og en Ungdommelighed, der er forbausende«. Af de 5 fortællinger klassificeres *Pen og Blækhaus* plus *Gaardhanen* og *Veirhanen* som eventyr, de 3 andre stykker som historier. *Pen og Blækhaus* har en smuk tanke: ingen skaber noget af sig selv, indklædt i en humoristisk allegori. Men i *Gaardhanen* og *Veirhanen* »savnes der Klarhed i den Grundtanke, som skal give